

UTSPEL

FRÅN TEATERCENTRUM NR 3 2008

Vi
har
en
plan.

Vi har en plan.

Om sex år kommer vi att ha en europeisk kulturhuvudstad någonstans i Sverige. Just nu är det fyra städer som slåss om att bli utvalda. Till dessa kandidater kan Teatercentrum idag lämna följande glada besked: vi har en plan! Som består av fyra olika erbjudanden till Lund, Gävle, Uppsala och Umeå. Planen som här presenteras i sin helhet är vårt helgarderade erbjudande till projektet Kulturhuvudstad 2014. Take it!

Vad är en kulturhuvudstad?

Varje år utser EU:s ministerråd en eller flera europeiska städer till kulturhuvudstad. I år är det Liverpool och Stavanger som har fått äran. Syftet med projektet är att belysa det gemensamma kulturarvet och väcka intresse för den kulturella rikedom som finns inom EU. År 2014 är det Sveriges tur att vara värdnation tillsammans med Lettland. I Sverige är det fyra städer som kandiderar till att bli svensk kulturhuvudstad år 2014. Läs mer om dem i faktaruta 2.

Fyra erbjudanden som ni inte kan tacka nej till

Teatercentrum riktar blicken mot 2014

Grattis Lund!
Ni kan få CCL

Lund är en stad med många laboratorier. Det finns rum med puttrande provrör både i det stora universitetet och i det ännu större sjukhuset. Liksom i de många läkemedelsföretag som bor i staden.

Men här finns också laboratorier av annat slag. Det handlar om kreativa platser där forskning och praktik kan mötas för att utveckla varandra. I det stora Ideon Science Park, med laboratorielokaler och kontor på en yta av 100 000 kvadratmeter, blandas forskningsidéer och riskkapital. Utkommer nya lönsamma innovationer. Berömt är också LUCS - Lund Universi-

ty Cognitive Studies – där filosofer och robotar kan träffas för att fundera kring hur tänkande egentligen går till.

Mot denna bakgrund menar vi att Lund är den perfekta platsen för ett nytt och unikt laboratorium, vars embryo Teatercentrum vill vara med och skapa under kulturhuvudstadsåret 2014. Vi kallar laboratoriet CCL – Children's Culture Lab.

Syftet är naturligtvis att skapa ett kreativt kluster inom det kulturområde där Sverige verkligen har ett renommé, det vill säga barnkulturens. På så vis skulle lärdomsstaden Lund kunna bli platsen där Europa får chansen att lära sig något om kvalitativ konst för barn, och om ungas medborgerliga rättigheter på kulturområdet.

På sikt kan CCL bli hur stort som helst. Men under 2014 nöjer vi oss med ett embryo i form av ett laboratorium dit Europas ledande barnkulturforskare bjuds in tillsammans med de främsta konstnärerna på området. Författare och teaterkritiker blandas med professorer och filmare. Från Sverige kommer varenda barnkulturforskare vid Stockholms universitet, tänker vi oss, för att få chansen att träffa kollegerna från Växjö under ett helt år. Och vem vet om inte hela Unga Klara flyttar ner?

För egen del är det naturligt att låta scenkonstbiennalen *bibu.se* bli en del av CCL under 2014. Biennalen, som startades i Lund av Teatercen-

trum och Svenska Assitej för två år sedan, skulle då kunna erbjuda alla sina föreställningar och seminarier som laboratoriematerial. Och tänk vilken resurs om samtliga tillresta scenkonstnärer ställde sig till CCL:s förfogande under biennaldagarna 2014.

CCL:s arbete ska också anknyta till Lund motto under kulturhuvudstadsåret, som är "jakten på den femte friheten". Som komplement till EU:s fyra ekonomiska friheter vill Lund hitta en femte, som utgår från medborgarnas perspektiv och sätter fokus på de mänskliga sammanhangen. Med CCL skulle den femte friheten kunna formuleras utifrån ett barn- och ungdomsperspektiv. Då skulle också barn

CCL

och ungas rätt till kultur äntligen kunna lyftas upp på den europeiska dagordningen.

Grattis Gävle! Ni kan få Euro Stop

Tänk dig att Skottes Musikteater befinner sig på en treveckors turné i norra Grekland. Sju spelningar i Thessaloniki, fem i Seres, sedan till Drama, Kavala och Xanthi. Aha, därför att det pågår ett internationellt kulturspektakel? Nej inte alls, bara därför att de råkat få en turné där.

Eller tänk att en modern portugisisk dansgrupp lägger sig två veckor i Karlstad, bara för att en lokal arrangör råkat få nys om truppens enastående kvalitet. Det svåra, säger arrangören, var inte att få det praktiska att fungera, nu när vi har ett europeiskt turnéstöd, det svåra var att konkurrera ut Berlin och Riga som ville ha portugiserna samma veckor.

Detta är en vision om ett fungerande europeiskt turnéstöd på scenkonstens område. En vision som vi vill lansera i Gävle år 2014 under namnet Euro Stop.

Varför Gävle?

Jo, därför att staden har en särskild plats i Teatercentrums hjärta. Det var här den turnerande barnteatern samlade sig under de legendariska festivaler som arrangerades under åttiotalet och fram till 1997. Gävles anor när det gäller turnerande teater är dock betydligt äldre. Den vackra gästspelsscenen, Gävle Teater, byggdes

för över 120 år sedan. Och det finns belägg för att resande teatersällskap, främst tyska sådana, besökte Gävle redan under 1700-talets första hälft.

Denna ärorika historia motiverar att Gävle under kulturhuvudstadsåret blir platsen för en europeisk konferens om den turnerande scenkonstens villkor. Konferensen inleds i januari och slutför sitt arbete i december, då ett förslag ska presenteras för EU-kommissionen på hur scenkonsten i Europa ska göras tillgänglig för alla medborgare i alla 27 medlemsländer. Det är med andra ord en rejäl nöt som ska knäckas lagom till julen 2014.

Om konferensen lyckas med sin uppgift blir det ett konkret exempel på vad "kulturell allemansrätt", det motto som Gävle myntat för sin kandidatur, skulle kunna innebära i en europeisk kontext. Det handlar om att göra scenkonsten tillgänglig, oavsett om man bor i Valencia eller Valbo.

Det handlar om att kunna erbjuda medborgarna det bästa, inte det som bara råkar finnas i närheten. Och det handlar slutligen om att göra den mobila europeiska scenkonsten till något vardagligt, och inte något som bara dyker upp på internationella festivaler.

Grattis Uppsala! Ni kan få Residence U

Om Uppsala utses till europeisk kulturhuvudstad kommer temat för året att vara "metamorfose". På stadens hemsida (där det i skrivande stund fortfarande inte

finns något förslag på kulturhuvudstadsansökan) skriver man bland annat att "konstens kraft kan förändra ett samhälle".

Det är vår första utgångspunkt.

Nu kommer nästa. I Sverige finns det många fria teatergrupper som lever under hårda ekonomiska villkor. Att ha lön året om är en sällsynthet. En och annan teatergrupp upplever att de inte riktigt blir uppskattade efter förtjänst av den egna hemkommunen. Det förekommer också att fria teatrar funderar över vilken potential de egentligen har, det vill säga om de fick den ekonomiska möjligheten att blomra ut.

Det är vår andra utgångspunkt.

Nu den sista. Uppsala ligger hyfsat mitt i Sverige och på bekvämt avstånd från Stockholm, där många fria teatrar bor. Om en fri teatergrupp skulle få ett fint erbjudande att flytta, skulle Uppsala inte vara "onåbart" för någon.

Det är vår tredje och sista utgångspunkt.

Utifrån dessa premisser vill vi göra ett experiment. Vad skulle hända med en stad under ett år om den öppnade famnen för tio fria teatergrupper, som upplever att de inte riktigt är välkomna i sina hemkommuner? Under kulturhuvudstadsåret vill vi att dessa tio teatrar ska få chansen att förvandla Uppsala, som under 2014 utnämner sig till den fria scenkonstens fristad. Här får de spela för fulla hus och med full ekonomisk uppbackning. Det gäller naturligtvis även för fria teater-

fortsätter på nästa sida

residence u

UTSPEL

Utspel utges av Teatercentrum
Ansvarig utgivare: Nina Björby,
ordförande i Teatercentrum
Redaktör: Johan Franzon
I redaktionen:
Nina Björby
Kristina Kalén
Anders Widell
Johan Franzon
Tryck: Palmeblads
Utspel är gratis och kan
beställas via e-post:
johan.franzon@teatercentrum.se
eller från:
Teatercentrum
Heurlins plats 1
413 01 Göteborg
Tel: 031 13 15 10

TC
TEATERCENTRUM

Den fria teaterkonstens intresseorganisation

Anslutna teatrar: 71

- Teatercentrum organiserar den professionella fria teaterkonsten i 5 grupper, individer och konstellationer som utövar fri teaterkonst.
- Teatercentrum är medlemmarnas samarbets-, intresse- och informationsorganisation.
- Teatercentrum arbetar för den fria teaterkonstens oberoende och kontinuitet, samt för konstnärlig integritet, förnyelse och kvalitet.
- Teatercentrum arbetar för jämställdhet, demokrati och yttrandefrihet.
- Teatercentrum är ett forum för debatt om teaterkonsten och dess villkor.
- Teatercentrum är partipolitiskt och religiöst obunden.

<<< Så roligt Lund, eller Gävle, eller Uppsala, eller Umeå, att just ni blev kulturhuvudstad 2014!

2 Vilka är kandidatstäderna?

Lund. Mottot är "jakten på den femte friheten". Lund satsar 75 miljoner på projektet.
Gävle. Mottot är "kulturell allemansrätt". Gävle satsar 100 miljoner på projektet.
Uppsala. Mottot är "metamorfose". Uppsala satsar max 120 miljoner på projektet.
Umeå. Mottot är "nyfikenhet & passion". Umeå satsar 100 miljoner på projektet.

Läs mer om hur kulturhuvudstadsåret finansieras i faktabara 3 på nästa sida.

3

Vad kostar ett kulturhuvudstadsår?

Kandidatstäderna uppger att hela projektet ska gå på mellan 300 och 410 miljoner kronor under perioden 2010 till 2015. Den egna insatsen uppskattas till mellan 75 och 120 miljoner. Regering, region, EU och näringsliv ska bekosta resten. Ett stort frågetecken är det statliga bidraget. Då regeringen inte fattat beslut i frågan gissar kandidaterna vilt – någon tror att det blir 100 miljoner, andra hoppas på 170 miljoner.

Kämpa väl!

Kära publik och alla andra: bienvenu, welcome, willkommen, välkommen till Sveriges kulturhuvudstadsår 2014!

Startskottet har gått och på målnöret väntar ett Europas kulturhuvudstadsår, med Sverige som värmdation tillsammans med Lettland. Vän av ordning menar säkert att det inte går att tävla i kultur, men just nu är det ett faktum att så sker. Den som vill kan givetvis sätta sig och tjura i ett hörn och vara emot, men då får man också räkna med att helt enkelt inte få vara med. Teatercentrum har därför tagit steget och gett sig in i lopet – och här i Utspel är våra bidrag till kandidaterna i deras kamp om titeln!

I ett bredare svenskt kulturperspektiv är kanske kulturhuvudstadsåret också ett ljus på himlen? Höstens budgetproposition gav inga märkbara nya pengar. Och någon kraftfull satsning på den fria scenkonsten i allmänhet, och teatern i synnerhet, uteblev. Kulturutredningen ligger som en blöt filt över vårt område och samtidigt pågår en regionalisering som innebär att ingen riktigt vet vem som ska ansvara för vad i framtiden. Mot denna verklighet kan satsningen 2014 framstå som något lite skönt, något som på pappret i alla fall känns som konkret och handfast... och som kommer att ge utrymme för den fria scenkonsten om vi bara håller ut.

Många miljoner kommer att satsas från lokalt, regionalt och nationellt håll, liksom från EU. Pengar som kommer det lokala kulturlivet till del och förstärker det som finns. Som också ger utrymme för nya konstellationer

och förverkligade idéer, och som gör kulturen mer tillgänglig för alla medborgare. För tanken är väl inte att "importera" redan kända teaternamn? Och visst blir det en reell mediabevakning och kulturdebatt även om Stockholm inte är med? Och visst kommer de lokala och regionala kulturutövarna få ta del av och till och med vara med i besluten kring satsningarna? I dagsläget går det dock att skaka av sig alla farhågor, skingra alla orosmoln och ignorera alla fallgropar och bara tänka: JA! Det ska bli något bra för kulturlivet och konstnärerna!

Och vördnadsvärda kandidater till titeln Kulturhuvudstad 2014: kämpa väl! Och vet att vi är många som med spänning och förväntan, lust och energi, idéer och förslag väntar på att realisera allt det som nu kan bli verklighet. Och till er som inte "vinner": hoppas att det ni beskriver i era respektive ansökningar ändå kommer att hända.

För då kommer 2014 i framtiden att vara det år då kulturen gick fram och tog plats, och då Sveriges roll i kultursammanhang blev ännu större!

Nina Björby
Teatercentrums ordförande

Teatercentrum riktar blicken...

forts. från föregående sida

grupper som redan bor i staden.

Tanken är att Residence U ska ge alla medborgare i Uppsala chansen att möta fri teaterkonst, var de än bor och verkar. Vi är övertygade om att deras livslust och upplevelse av mening i tillvaron skulle stärkas av experimentet, i en mätbar omfattning. Därmed skulle residensstaden Uppsala genom Residence U kunna genomgå en metamorfos av hittills ostuderat slag.

Naturligtvis måste experimentet övervakas, så att effekterna blir väl dokumenterade. Vi föreslår att Residence U blir ett studieobjekt för landets främsta kulturforskare, vars lärdomar sedan kan spridas i hela Europa. Uppsala 2014 ska bli ett begrepp inom kulturforskningen, och ett slitstarkt argument i alla framtida kulturdebatter.

Grattis Umeå!
Ni kan få UGLY

När vi tänker på Umeå är det Norden "uppror" och "nyttänkande" som dyker upp. På det tidiga nittioåret var exempelvis Umeå inte en europeisk utan en världshuvudstad vad gäller alternativ musik av det mera provocerande slaget. Det var den kraftfulla hardcore- och straight edge-musiken som hade Umeå som sitt Nashville. Därefter blev staden ett centrum för veganrörelsen, som ville utmana våra invanda föreställningar om djur. Mest kända i media blev kanske brandattentaten mot Scans lastbilar och mot några lokala korvkiosker. Umeå är med andra ord en stad där det kan hända saker.

Därför tänker vi inte gulla med Umeå.

Vi erbjuder oss i stället att arrangera UGLY – en totalt barnförbjuden festival.

Tänk följande heldag: först på morgonen en teatergrupp från London

som iscensätter en tvåttäcka brittisk rättegång mot Gud, med brott mot mänskligheten på åtalslistan. Följt av en grekisk performancegrupp som lagom till lunch går till rasande attack mot köttindustrin, genom att blanda filmsekvenser från slakterier med vittnesmål från dödsdömda fångar. Eftermiddagen erbjuder svalka i form av en iskall tysk monolog om en terrorist, som i slutscenen visar sig heta Nelson Mandela. Och kvällen avslutas med den multisensoriska Cabaret Casa, som består av en ensemble med riktiga uteliggare från Turin – som naturligtvis inte har kunnat boka hotell i Umeå.

UGLY (Umeå Goes Loud & Yappy) kan ses som en reaktion mot Teatercentrums invanda reflex att alltid arrangera barnteaterfestivaler. Vi vill helt enkelt göra uppror mot oss själva. Men vi menar också att UGLY, som passar väl in under Umeås ledord "nyfikenhet & passion", fyller ett tomrum. Det finns en typ av teater som sällan eller aldrig uppmärksammas på festivaler. Det är den fula och förargelseväckande vuxenteatern, den som inte vill vara till lags och som inte är representativ.

Med hjälp av Teatercentrums goda internationella kontakter (IETM och EON) kommer vi alltså att bjuda hit Europas mest provocerande föreställningar. Och då menar vi inte i ytlig mening (skådespelarna som kletar ner sig är inte vad vi drömmer om) utan föreställningar som utmanar publiken att se

världen på ett nytt sätt. Föreställningar som vågar *påstå* något, och som inte bara "ställer frågor" som det brukar heta när teaterfolk ska förklara vad de håller på med. Föreställningar som vi tror kan uppfattas som fula och motbjudande, därför att de omvärderar det som vi är vana att tycka om.

Johan Franzon

4

Och vad händer nu?

Sista oktober 2008 är sista ansökningsdag för kandidatstäderna. Efter att ansökningstiden gått ut sammanträder en urvalsjury bestående av tretton personer, varav sju utses av EU-institutioner. De övriga sex är oberoende experter från Sverige. Juryn gör först en gallring bland kandidaterna. I september 2009 utser juryn en slutlig vinnare. På våren 2010 fattar EU:s ministerråd formellt beslut om utnämningen.